Čeština doma & ve světě [nová]

2 2014

Nová čeština doma a ve světě
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
2/2014

Redakce:
Vedoucí redaktorka – Mgr. Kateřina Romaševská
Výkonná redaktorka – Mgr. Katarzyna Vaculová
Členové redakce – Mgr. Adriana Filas, Mgr. Oleksandr Sukhanek,
Mgr. Maria Simeunovich-Skvortsova
Korektorky – Mgr. Olga Fojtíková, Bc. Jana Georgievová, Bc. BcA. Markéta Kraevská,
Mgr. Iva Pospíšilová

Adresa redakce:
Katedra jihoslovanských a balkanistických studií FF UK
nám. J. Palacha 2, 116 38 Praha 1
Tel. (+420) 221 619 347, e-mail: ncds@ff.cuni.cz

Objednávky vyřizuje:
Vydavatelství Filozofické fakulty UK v Praze,
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1, e-mail: books@ff.cuni.cz

Návrh grafické úpravy a obálky: Studio Lacerta (www.sazba.cz)
Sazba: Lukáš Vavrečka, nakladatelství Pavel Mervart (www.pavelmervart.cz)

© Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2014

ISSN 1805–367X

Obsah

Úvodní slovo 8

Recenze 10

Jiří Kraus
Barešová, I. – Dytrtová, M. (2014): *Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání.*
Olomouc: Univerzita Palackého. 11

Tereza Nakaya
Barešová, I. – Dytrtová, M. (2014): *Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání.*
Olomouc: Univerzita Palackého. 13

Eva Růžičková
Kostelecká, Y. (2013): *Žáci-cizinci v základních školách. Fakta, analýzy, diagnostika.*
Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. 17

Jarmila Valková
Holá, L. – Bořilová, P. (2014): *Čeština Expres 3*
Praha, Akropolis. 19

Články 35

Milan Hrdlička
O obtížnosti českého skloňování z pohledu jinojazyčných mluvčích 36

Karel Kulich
K otázce kategorie životnosti a neživotnosti
(V souvislosti s výukou češtiny pro cizince na základě ruštiny) 44

Markéta Kraevská
Česká a bulharská komiksová citoslovce 64

Zdeněk Salzmann
Apoteóza (oslava) piva 75

O autorech tohoto čísla 81

Barešová, I. – Dytrtová, M. (2014):
Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání.
Olomouc: Univerzita Palackého.
Jiří Kraus

Publikace Ivony Barešové a Moniky Dytrtové Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání (Barešová – Dytrtová 2014) představuje promyšlený, na empirickém výzkumu názorů vybraných japanistů a dalších odborníků a na komparaci s ostatními transkripčními soustavami založený pokus o řešení náročného úkolu – sjednotit českou transkripci japonštiny. Dodejme hned v úvodu, že jde o úkol nelehký. V cestě k jeho vyřešení stojí nejenom nejednotná praxe významných českých překladatelů, ale i autorů japanologických prací – odborných i esejistických. Navíc do hry vstupuje i autorita (nezřídka opřená o právní rozhodnutí) významných firem vyžadujících univerzálně platnou písemnou podobu zápisu svého názvu a především způsob psaní svých výrobků. Z toho vyplývá i komplikovaný okruh adresátů publikace olomouckých autorek. Jsou to v první řadě japanisté, ale nepochybně v míře daleko širší také ti uživatelé spisovného jazyka, kteří se s japonštinou a s japonskými reáliemi střetávají třeba jen okrajově.

Je třeba poznamenat, že s podobným úkolem se v důsledku narůstající globalizace našeho života setkávají i odborníci z jiných jazykových oblastí, zejména ti, kteří se zabývají jazyky s odlišnými grafickými systémy. V roce 1999 vyšly pod redakcí Hany Třískové dva svazky sborníku statí Transkripce čínštiny, v nichž nechybí ani oddíl Přepisy dalších orientálních jazyků (autorem stati věnované japonštině je japanolog Orientálního ústavu Akademie věd Robin Heřman) (Třísková 1999). V této souvislosti připomeňme i kapitolu o transkripci z cizích jazyků, pravidelně připojovanou k akademické verzi Pravidel českého pravopisu, i když – jak obě autorky právem připomínají – tu jde jen o stručné poučení (spíš jen doporučení) ilustrované jen několika vybranými ukázkami. Rovněž velmi okrajově se daná problematika objevuje v nejnovější Akademické příručce českého jazyka (Pravdová – Svobodová, 2014), např. v souvislosti se skloňováním víceslovného názvu Fujitsu Siemens najdeme poučení, že „záleží na tom, jak se daný název vžije" (s. 375). Právě tato příručka by však mohla být cenná i pro kapitolu obou olomouckých autorek věnovanou psaní velkých písmen a interpunkci.

Zásluhou autorek dané publikace je skutečnost, že ve svých řešeních vesměs postupují v souladu se zvyklostmi převažujících transkripčních zásad,

s jakými se setkáváme u prací, které považujeme z hlediska šíření japonské kultury za vlivné a důležité. Je to zejména soubor esejů Antonína Límana Krajina japonské duše (2000), Japonská kronika Nicolase Bouviera, již za odborné pomoci Robina Heřmana z francouzštiny přeložila Růžena Steklačová (1996), kulturní cestopisy Jiřího Janoše, poučené kapitoly z dějin japonské kultury Vějíř a meč Libuše Boháčkové a Vlasty Winkelhöferové (1987) apod. Z odborné literatury je třeba uvést Dějiny Japonska, pro českého čtenáře doplněné a přeložené Davidem Labusem a Janem Sýkorou (Reischauer – Craig 2000), a výpravnou publikaci Svět Japonska (Collcutt – Jansen – Kumakura 1997), vybavenou rejstříky japonských jmen osobních i zeměpisných i synoptickými tabulkami (překlad i transkripce vděčí za odbornou spolupráci japanistce Věře Hrdličkové). Z vlivných překladů poslední doby je možné vyjmenovat alespoň Sestry Makiokovy Džun'ičiró Tanizakiho (2010), práci renomované japanistky Vlasty Winkelhöferové a Murakamiho vynikajícího překladatele Tomáše Jurkoviče. Právě takové práce totiž utvářejí u českého čtenáře grafický a částečně i zvukový obraz japonštiny, tedy to, co je pro potřeby sjednocení transkripce nejdůležitější. Zároveň se ovšem stávají i signálem grafické cizosti, která je pro jiný kontext, v němž se objevují názvy japonských firem a výrobků, nutná (vynucená) a příznačná. Rozhodně by bylo účelné další výzkum v této oblasti doplnit o srovnání přepisu japonských výrazů v těchto publikacích.

Struktura publikace je daná cílem, jehož autorky chtějí dosáhnout. Úvodní kapitoly se věnují obecným výkladům o specifice tří japonských písemných soustav, vyjmenovávají hlediska, jimiž se transkripce řídí (vzhledem k faktu, že japonská slova vesměs končí na samohlásku, odsunují autorky na okraj hledisko morfonologické, které je ovšem pro češtinu rozhodující), naopak hledisko fonetické a částečně i fonologické je charakteristické pro přepis do jazyků užívajících azbuku (srov. Feldman-Konrad 1977). Jádrem úvodu je ovšem velice užitečné porovnání základních transkripčních systémů a jejich popis; zvláště to ovšem platí pro soustavu Hepburnovu, která v minulosti prošla obměnami. Ta je díky svému rozšíření v anglosaském prostředí, a tudíž i v celosvětovém měřítku zvláště významná. Závěrečná kapitola pak obsahuje vlastní řešení obou autorek. Dodejme, že jeho předností je navázání na dosavadní převažující úzus významných českých autorů a vydavatelů, založený na české diakritice.

Zdá se, že jisté potíže při přepisu budou představovat slova, která lze v zásadě považovat za součást české kulturní slovní zásoby, jako *gejša, jen* (měnová jednotka), *samuraj*, jejichž psaní by mělo být v navrhované

transkripci odlišné. Podobně jako je tomu u slov administrativního charakteru přepisovaných Hepburnovou soustavou (*Mitsubishi, Toyota*) totiž právě toto odlišné psaní narušuje vágní povědomí českého čtenáře o psaní slov japonského původu. Toto povědomí spolu s převažujícím územ užívaným překladateli bestsellerových autorů, jako je v poslední době zejména Haruki Murakami, bude zárukou toho, že návrh obou olomouckých autorek získá nepsanou kodifikační autoritu. Rozhodně si ji zaslouží.

Bibliografie:

Barešová, I. – Dytrtová, M. (2014): *Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání.* Olomouc: Univerzita Palackého.

Boháčková, L. – Winkelhöferová, V. (1987): *Vějíř a meč*. Praha: Panorama.

Bouvier, N. (1996): *Japonská kronika*, přel. Steklačová, R., Praha: Tichá Byzanc.

Collcutt, M. – Jansen, M. – Kumakura, I. (1997): *Svět Japonska*, přel.: Duroňová R., Praha: Knižní klub.

Džun'ičiró Tanizaki (2010): *Sestry Makiokovy*, přel. Winkelhöferová, V., Praha: Brána.

Feldman-Konrad, N. I. (1977): *Japonsko-russkij učebnyj slovar' ieroglifov.* Moskva: Russkij jazyk.

Líman, A. (2000): *Krajiny japonské duše.* Praha: Mladá fronta.

Pravdová, M. – Svobodová, I. (2014): *Akademická příručka českého jazyka*. Praha: Academia

Reischauer, E. O. – Craig, A. M. (2000): *Dějiny Japonska,* přel. Labus, D. – Sýkora, J., Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Třísková, H. (1999): *Transkripce čínštiny*. Praha: Česko-čínská společnost.